

aliquam rem corpoream, et multo minus immediate recipere formas a re corporali. Et ideo sanctus Thomas, 1 p., q. 55, art. 2, arguit sic, secundo loco: « Lumen angelicum est fortius quam lumen intellectus agentis in anima. Sed lumen intellectus agentis abstrahit species intelligibiles a phantasmatibus. Ergo lumen intellectus angelici potest abstrahere species etiam ab ipsis rebus sensibilibus. Et ita nihil prohibet quod angelus intelligat per species a rebus acceptas. » Ecce argumentum. Sequitur responsio: « Dicendum, inquit, quod de extremo ad extremum non pervenitur nisi per medium. Esse autem formæ in imaginatione, quod est quidem sine materia, non tamen sine materialibus conditionibus, medium est inter esse formæ quæ est in materia, et esse formæ in intellectu per abstractionem a materia et a conditionibus materialibus. Unde quantumcunque sit potens intellectus angelicus, non posset formas materiales deducere ad esse intelligibile, nisi prius reduceret eas ad esse formæ imaginatum; quod est impossibile, cum careat imaginatione. » — Hæc ille. — Et similiter dici potest de anima separata: quia nec anima separata, nec angelus potest transgredi ordinem nature a Deo prefixum. — Cum autem dicit arguens, quod Deus posset transferre corpus de loco ad locum, vel de uno ubi ad aliud, non transeundo per medium, dubium est apud multos. Nam sanctus Thomas, 4. Sentent., dist. 44, q. 2, art. 3, in solutione tertiæ quæstionculæ, probat quod contradictionem implicat quod aliquod corpus transferatur aut moveatur de loco ad locum, non transeundo per medium. Et simile dicit, 1 p., q. 53, art. 2; et multis alijs locis. Et sic patet quod prima instantia vel calumnia allegata contra argumentum non valet.

Dicitur secundo, quod nec secunda instantia vel calumnia valet: quia manifeste falsum est quod formæ existentes in materia exteriori secundum esse reale sint ejusdem generis, vel quod cadant in idem extremum cum formis quæ sunt in imaginatione secundum esse intentionale. Unde patet quod totum illud non est nisi fuga proterva contra veridicam demonstrationem sancti Thomæ, ut patet multipliciter ex superius recitatis.

Et hæc sufficiant ad objecta Scoti.

Ad argumentum contra quæstionem (z), respondet sanctus Thomas, 1 p., q. 89, art. 1, in solutione tertiæ, ubi sic dicit: « Anima separata non intelligit per species innatas, neque per species quas tunc abstrahat, nec solum per species conservatas, ut obiectio procedit; sed per species ex influentia divini luminis participatas, sicut et aliæ substantiæ separate, quamvis inferiori modo. Unde, tam cito cessante conversione ejus ad corpus, ad superiora convertitur. Nec tamen propter hoc hæc posi-

tio vel cognitio non est naturalis: quia Deus est auctor (x) non solum influentiæ gratuiti luminis, sed naturalis etiam. » — Hæc ille.

Et hæc de quæstione sufficiunt. De qua benedictus Deus in æternum. Amen.

QUÆSTIO II.

UTRUM ANIMA HOMINIS SEPARATA POSSIT CORPORA MOVERE LOCALITER

ULTIMO, circa quinquagesimam distinctionem 4. Sententiarum, queritur: Utrum anima hominis separata possit corpora movere localiter.

Et arguitur quod sic. Quia substantiæ spirituali obedit naturaliter corpus ad motum localem. Sed anima separata, est substantia spiritualis. Ergo suo imperio potest movere corpora.

In oppositum arguitur sic. Quia Philosophus dicit, in 1. de Anima (l. c. 52 et 53) quod anima non potest movere quodcumque corpus, sed solummodo proprium.

In hac quæstione erunt tres articuli. In primo ponentur conclusiones. In secundo, objectiones. In tertio, solutiones.

ARTICULUS I

PONUNTUR CONCLUSIONES

Quantum ad primum articulum, sit

Prima conclusio: Quod anima separata sua naturali virtute non potest movere aliquod corpus.

Hanc ponit sanctus Thomas, 1 p., q. 117, art. 4, ubi sic dicit: « Anima separata sua naturali virtute non potest movere aliquod corpus. Manifestum est enim quod, cum est corpori unita, non movet corpus nisi vivificatum; unde si aliquod membrum corporis mortificetur, non obedit animæ ad motum. Manifestum est autem quod ab anima separata nullum corpus vivificatur. Unde nullum corpus obedit ei ad motum localem, quantum ex virtute suæ nature; supra quam potest ei conferri aliquid virtute divina. » — Hæc ille. — Ex quibus patet ratio in forma pro conclusione.

(z) quæstionem. — conclusionem Pr.

(x) auctor. — actor Pr.

Secunda conclusio est quod anima separata, virtute divinitus et supernaturaliter sibi collata, potest movere localiter corpora.

Hæc conclusio patet ex dictis ejus statim recitatis. Et potest probari : quia anime separate sæpe apparent in corporibus assumptis, et ab eis localiter portatis et motis. De hoc sanctus Thomas, 4. *Sentent.*, dist. 45, q. 1, art. 1, q^{la} 3, ubi quærit : Utrum anime in paradiso vel in inferno existentes egredi valeant.

Et in hoc primus articulus terminatur.

ARTICULUS II

PONUNTUR OBJECTIONES

CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Argumenta Scoti. — Quantum ad secundum articulum, arguitur contra conclusiones. Et quidem contra primam arguit Scotus (4. *Sentent.*, dist. 49, q. 14).

Primo. Quia inconveniens videtur, quod anima separata sit in aliquo loco unde non posset movere se libere; et præcipue si sit in loco sibi disconveniensi, cum quodlibet elementum moveat se de tali loco.

Secundo. Quia agens quod potest habere in sua virtute activa aliquem terminum, potest in illum. Sed terminus motus localis non est nisi *ubi*. Quem terminum potest habere anima in virtute sua : quia nullum est corpus ita imperfectum quin habeat in virtute illum terminum, et similiter ad movendum aliud ad illum terminum, quia lapis trahit secum aliud corpus ad locum suum, si sibi jungatur; cum ergo anima sit susceptiva illius termini, quia est in loco diffinitivè, oportet quod habeat illum (α) in virtute activa. Ergo anima separata potest se et aliud corpus movere non organice.

Confirmatur. Quia, si repugnat anime separate movere aliud corpus localiter secum : aut hoc esset ex sua immaterialitate; aut propter suam imperfectionem. Non primo modo : quia movere se et aliud corpus convenit nature intellectuali, ut angelo, qui potest movere se et cælum. Nec secundo modo : quia convenit corpori, quod est imperfectius ens; similiter anima in virtute sua habet formam perfectiorem, scilicet intelligere et velle; non ergo sibi repugnat ratione imperfectionis.

Tertio. Quia corpora glorificata post resurrectionem movebuntur ab anima; et non organice; sed totum corpus simul movebitur, non una parte

mota et alia quiescente, quia volabunt et non deficient; hæc autem motio simul totius corporis non est per organum. Ergo tunc erit in ea virtus qua poterit movere corpus non organice; et si tunc, ergo et nunc, quia nulla nova potentia sibi dabitur in resurrectione. — Hæc Scotus.

II. Argumenta Aureoli. — Contra eandem conclusionem arguit Aureolus (4. *Sentent.*, dist. 45, q. 1, art. 2).

Primo. Quia anima Christi descendit ad inferos; et constat quod non est dicendum quin potuerit secum deferre unam paleam, si voluisset, aut movere localiter aliquod corpus.

Confirmatur. Quia aliqui pie ponunt quod secum portavit baculum imperialem.

Secundo sic. Anima conjuncta potest movere aliquod corpus immediate, non mediante (α) aliquo organo, sed solum per potentiam motivam quam habet in se. Ergo anima separata potest movere aliquod corpus localiter per eandem potentiam motivam. Tenet consequentia : quia non propter aliud negatur ab adversariis. (β) quod anima separata moveat aliquod corpus localiter, nisi quia dicunt potentiam motivam in loco esse organicam; et ideò, secundum eos, anima non movet corpus immediate, sed mediante aliquo organo, sicut nec immediate videt anima, sed oculus. Assumptum probatur. Quia ista est expressa intentio Aristotelis, in libro *de Motu* (γ) *animalium*, cap. 6. Unde ibidem dicit quod non oportet quod in corpore animalis sit aliqua pars immobilis, sic quod non totum moveatur; contingit enim quandoque quod totum movetur, et nihil est immobile nisi punctus. Quomodo ergo et a quo tunc est motus? Respondet quod immediate est ab anima, que primo movet spiritum, et, mediante spiritu, totum corpus. Similiter ista est expressa intentio Commentatoris in 8. *Physicorum*, ubi, com. 37, dicit quod in animali primo movens est anima, motum vero immediate ab ea, est spiritus in musculis et lacertis. Et idem dicit in multis aliis locis. Ex quibus apparet quod mens Commentatoris est quod anima movet corpus immediate, scilicet aliquam ejus partem immediate movendo, non per aliam (δ) partem mediam. Nam, secundum eum, manifestum est quod res movens et res mota differunt. Nihil autem movetur nisi a quiescente illo motu. Tunc quæritur : illud quiescens, aut est anima sola, et habeo propositum; vel est aliqua pars corporis; et hoc est contra mentem Aristotelis et Commentatoris; quia, secundum eos, contingit quandoque ut totum corpus sit motum, excepto aliquo punctali; sicut ille qui saltat, movet se tota-

(α) mediante. — metaphorice Pr.

(β) adversariis. — adversario Pr.

(γ) Motu. — causa motus Pr.

(δ) aliam. — aliquam Pr.

(α) illum. — illud Pr.

liter usque ad aliquem punctum determinatum (α); et cum punctus non habeat virtutem motivam in loco, necesse est quod illud movens immobile præcise sit anima.

Tertio. Quia ista opinio tua non stat cum opinione Commentatoris, qui, 12. *Metaphysicæ*, com. 36, dicit quod potentia motiva est in substantiis separatis, dicens: De virtutibus animæ tantum reperitur in eis intellectiva, et appetitiva, et secundum locum motiva.

Quarto. Quia contradicit illis quæ fide tenemus. Legimus enim aliquando animas sanctorum apparuisse in corporibus assumptis; sicut legimus de Agatha apparente sanctæ Lucie.

Quinto. Quia, cum anima intellectiva sit substantia media inter substantias abstractas et substantias corporeas, in quantum est forma conveniens cum substantiis abstractis, habet potentiam intellectivam; et voluntatem, et motivam secundum locum non organicam; in quantum vero convenit cum corporibus, habet potentias sensitivas, et motivam ad locum organicæ. — Hæc Aureolus.

Et in hoc secundus articulus terminatur.

ARTICULUS III

PONUNTUR SOLUTIONES

AD ARGUMENTA CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM

I. Ad argumenta Scoti. — Quantum ad tertium articulum, respondendum est objectionibus supradictis. Et quidem

Ad primum Scoti, dicitur primo, quod animæ separate, secundum conditionem suæ naturæ, proprie loquendo, nullus locus est conveniens vel disconveniens, sed secundum merita vel demerita; quia secundum naturam suam non competit sibi esse in loco, ut locus est, nec ad modum proprie localium. De hoc sanctus Thomas, 4. *Sentent.*, dist. 45, q. 1, art. 1, in solutione primæ questioniunculæ, sic dicit: « Quamvis substantiæ spirituales secundum esse suum a corpore non dependeant, corporalia tamen a Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, ut dicit Augustinus, 3. *de Trinitate* (cap. 4), et Gregorius, 4. *Dialogorum* (cap. 6). Et ideo est quedam convenientia spiritualium substantiarum ad corporales substantias, per quamdam congruentiam, ut scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur; unde et philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separa-

tarum. Quamvis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora quorum sint formæ vel determinati motores, determinantur tamen eis quedam corporalia loca, per congruentiam quamdam, secundum gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco, eo modo quo incorporalia in loco esse possunt, secundum quod magis vel minus accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, ejus sedem cælum Scriptura esse denuntiat. Et ideo animas quæ sunt in participatione sanctæ divinitatis, in cælo esse ponimus; animas vero quæ a participatione hujusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione primi, sic dicit: « Incorporalia non sunt in loco aliquo modo nobis noto et consueto, secundum quod dicimus corpora proprie esse in loco; sunt tamen in loco modo substantiis spiritualibus convenienti, qui nobis plene manifestus esse non potest. » — Hæc ille. — Item, in solutione secundi, sic dicit: « Duplex est convenientia vel similitudo. Una quæ est per participationem ejusdem qualitatis, sicut calida ad invicem convenient. Et talis convenientia incorporalium ad corporalia loca esse non potest. Alia per quamdam proportionabilitatem, secundum quam in Scripturis metaphorice corporalia ad spiritualia transferuntur: ut quod Deus dicitur esse sol, quia est principium vite spiritualis, sicut sol vite corporalis. Et secundum hanc convenientiam quedam animæ quibusdam locis magis convenient: sicut animæ spiritualiter illuminate, cum corporibus luminosis; animæ vero obtenebrate per culpam, cum locis tenebrosis. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod animæ separate, proprie loquendo, secundum naturam suam, nullus locus debetur, nec convenit; sed solum et duntaxat per quamdam congruentiam ad merita vel demerita præcedentia; quod fit virtute Dei punientis vel premiantis animam per deputationem ad corporalia loca, vel operatione alicujus angeli animam corpori alligantis, et non propria virtute ipsius animæ separate. Unde probabile videtur quod animæ separata, si nulli loco taliter deputaretur, nullibi esset.

Dicitur secundo, quod animæ separata, sicut propria virtute non acquirit locum, nec facit se esse in loco, ut locus est, sed sola divina vel angelica virtute deputatur aliquibus corporibus; ita nec propria virtute perdit locum vel corpus cui deputatur, nec ab eo recedit, nisi virtute divina vel angelica, per quam animæ separate aliquando a suis receptaculis egrediuntur; secundum quod ostendit sanctus Thomas, 4. *Sentent.*, ubi supra (dist. 45, q. 1, art. 1), in solutione tertiæ questioniunculæ. « Aliquem, inquit, exire de inferno vel paradiso potest intelligi dupliciter. Uno modo, ita quod simpliciter inde exeat, ut etiam ejus locus non sit paradisos vel infernus. Et sic nullus inferno vel paradiso finaliter deputatus

inde exire potest. Alio modo potest intelligi ut exeat inde ad tempus. Et in hoc distinguendum est quid eis conveniat secundum legem nature, et quid eis conveniat secundum ordinem divine providentie: quia, ut dicit Augustinus in libro *de Cura pro mortuis agenda* (cap. 16), *alii sunt humanarum limites rerum, alia divinarum signa virtutum; alia sunt quæ naturaliter, alia quæ mirabiliter fiunt*. Secundum ergo naturalem cursum, anime separate, receptaculis propriis deputate, a conversatione viventium penitus segregantur; non enim, secundum cursum nature, homines in mortali carne viventes substantiis separatis immediate conjunguntur, cum omnis eorum cognitio a sensu oriatur; nec propter aliud a suis receptaculis eas exire conveniret, nisi ut rebus viventium interessent. Sed, secundum dispositionem divine providentie, aliquando anime separate a suis receptaculis egressæ conspectibus hominum presentantur; sicut Augustinus narrat in prædicto libro (eod. cap.) de Felice martyre, qui civibus Nolanis visibiliter apparuit, cum a barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quod de damnatis contigerit, quod ad eruditionem hominum et terrorem permittuntur viventibus apparere; aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos qui in purgatorio detinentur; ut patet per multa quæ in 4. *Dialogorum* narrantur. Sed hoc interest inter sanctos et damnatos: quia sancti, cum volunt, apparere possunt viventibus; non autem damnati. Sicut enim sancti viventes in carne, per donum gratiæ gratis datæ (α) accipiunt ut sanitates et signa perficiant, quæ non nisi divina virtute mirabiliter fiunt (quæ quidem signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt); ita etiam non est inconveniens ut ex virtute gloriæ aliqua potestas animabus sanctorum detur, per quam possunt mirabiliter apparere viventibus, cum volunt; quod alii non possunt, nisi interdum permisi. — Hæc ille. — Item, 4 p., q. 89, art. 8, in solutione secundi (β), dicit quod « hoc quod mortui viventibus appareant qualitercumque, hoc contingit per specialem Dei dispensationem, ut anime mortuorum rebus viventium intersint; et est inter divina miracula computandum. Vel hujusmodi apparitiones fiunt per operationem angelorum bonorum vel malorum, etiam ignorantibus mortuis, etc. » — Hæc ille. — Ex quibus apparet quod sola divina vel angelica virtute fit quod anime separate viventibus appareant, vel locis aut rebus viventium intersint. Et similiter dicendum de quacunque alia mutatione locali animarum separatarum: quia nec sunt in loco nisi agendo in corpora, vel patiendo a corporibus, vel interveniente aliquo alio contactu virtutis inter animam separatam et corpus, puta alligationem ejus ad corpus, vel

præsentiam supra corpus, vel qualemcumque unionem et conjunctionem unius ad alterum.

Dicitur tertio, quod, dato quod anima separata propria naturali virtute faceret se præsentem alicui loco, vel virtute angelica fieret præsens alicui loco vel corpori, non tamen conceditur quod posset a quocunque loco recedere, vel ad quemcumque locum accedere; propria virtute. Quod patet in simili de daemonibus alligatis annulis vel imaginibus virtute alicujus superioris demonis. De hoc alias (α) recitavi dicta sancti Thomæ, *de Anima*, q. 21, ubi sic dicit: « Anima, inquit, et quelibet incorporalis substantia, quantum est de sui natura, non obligatur alicui loco, sed transcendit totum ordinem corporalium. Quod ergo alligetur alicui, et determinetur ad aliquem locum, per quamdam necessitatem, est contra naturam ejus, et contrarium appetitui naturali; et hoc dico non inquantum conjungitur corpori ejus est forma substantialis naturalis, in quo aliquam perfectionem consequitur. Quod autem aliqua spiritalis substantia alicui corpori alligetur, non est ex virtute corporis potentis substantiam incorpoream detinere; sed est ex virtute alicujus superioris substantiæ alligantis talem spirituales substantiam tali corpori; sicut etiam arte magica, permissione divina, virtute superiorum demonum, aliqui spiritus rebus aliquibus alligantur, vel annulis, vel imaginibus, vel hujusmodi rebus. Et per hunc modum anime et demones alligantur virtute divina, in sui poena, corporeo igni. Unde Augustinus dicit, 21. *de Civitate Dei* (cap. 10): *Cur non dicamus, quamvis miris, veris tamen modis, etiam spiritus incorporeos posse poena corporalis ignis affligi, si spiritus hominum, etiam ipsi incorporei, nunc possunt includi corporalibus membris, et tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubilibus alligari? Adhærebunt ergo spiritus demones, licet (β) incorporei, corporeis ignibus cruciandi; accipientes ex ignibus poenas, non dantes ignibus vitam.* » — Hæc ille. — Similia dicit multis aliis locis. Ex quibus patet quod angelus bonus, vel malus, posset propria virtute alligare animam separatam alicui corpori, a quo recedere non posset propria virtute naturali.

Dicitur quarto, quod motus localis et locus non univoce sed verequivoce conveniunt corporibus et spiritibus incorporeis; ideo non sequitur quod (γ), si elementum propria virtute potest se movere de loco disconvenienti suæ nature, ita sit de spiritu.

Dicitur quinto, quod non solum spiritus, immo corpus, sive sit elementum, sive elementatum, potest violenter detineri in aliquo loco, ne propria virtute possit inde recedere.

(α) Cfr. dist. 44, q. 4, art. 3, ad arg. Henrici contra secundam conclusionem.

(β) *demones, licet.* — et *demones* Pr.

(γ) *quod.* — Om. Pr.

(α) *datæ.* — Om. Pr.

(β) *sic.* — Ad. Pr.

Ad secundum dicitur primo, negando minorem, pro illa parte quæ dicit quod anima separata potest habere in virtute sua proprium *ubi*, vel situm proprie dictum. Cum enim anima abstrahat a toto genere quantitatis corporeæ, de necessitate abstrahit ab *ubi* et a situ proprie dictis; quia talia non possunt suscipi nisi in subjecto quanto et corporeo, ut patet ex diffinitione *ubi* et situs.

Dicitur secundo, quod esse in loco diffinitive, eo modo quo convenit spiritui, non est idem quod habere vel esse subjectum *ubi*; sed est contingere corpus vel locum, vel ab ipso contingi tactu virtutis, ut alias visum est, 2. *Sentent.* (dist. 2, q. 1).

Dicitur tertio, quod omne corpus physicum continet in virtute sua terminum qui est *ubi*, ratione gravitatis, aut levitatis, vel alterius qualitatis sensibilis; anima autem separata talium capax esse non potest.

Dicitur quarto, quod similitudo quæ adducitur de lapide vel aliis corporibus physicis quæ ad loca sua moventur, et secum trahunt corpora eis colligata ad suum *ubi*, etc., — non valet; sed est multum rudis. Tum quia moveri ad locum, vel esse in loco, æquivoce dicuntur, et non univoce, de anima separata et de corpore physico. Tum quia corpus physicum non movet nec trahit aliud corpus sibi alligatum de loco ad locum, eodem modo motionis quo anima nata est movere corpus. Nam anima nullum corpus extrinsecum sibi suppositaliter non conjunctum nata est movere, nisi per hoc quod movet corpus quod informat, et, mediante illo, movet corpora extrinseca; sicut nec gravitas totius terre, si esset separata, et nulli corpori physico formaliter unita, quantumcumque alligaretur palea, non propter hoc moveret eam deorsum naturaliter et sine speciali (z) miraculo; quia, ordine nature, primo movet subjectum suum quam aliquid aliud, et, mediante suo subjecto, potest movere alia corpora suo subjecto alligata. Corpus autem physicum natum est movere aliud corpus sibi alligatum, tanquam principium motus extrinsecum et violentum; nec oportet quod prius ordine nature moveat aliquod corpus, tanquam principium intrinsecum et naturale. Unde patet quod similitudo non valet. Et ideo non sequitur quod anima separata possit movere localiter aliquod corpus, si lapis hoc potest.

Ad confirmationem, dicitur primo, quod divisio ibidem facta non valet. Quod enim anima separata non possit aliquod corpus localiter movere, non contingit nec propter suam immaterialitatem, nec propter suam imperfectionem, sed propter aliud, scilicet quia anima naturaliter est apta informare corpus, et esse pars compositi; et ideo non convenit sibi movere corpus separatum, nisi mediante con-

juncto. Ad hujus declarationem, sanctus Thomas, 1 p., q. 117, art. 4, in solutione primi, sic dicit: « Substantie separate quedam sunt, quarum virtutes non determinantur ad aliqua corpora, sicut sunt angeli, qui sunt naturaliter a corporibus absoluti; et ideo diversa corpora eis possunt obedire ad motum. Si tamen alicujus substantie spiritualis separate virtus motiva determinetur naturaliter ad movendum aliquod corpus, non poterit illa substantia movere corpus majus, sed minus; sicut, secundum philosophos, motor inferioris cœli non posset movere cœlum superius. Unde, cum anima secundum naturam suam determinetur ad movendum corpus cujus est forma, nullum aliud corpus sua naturali virtute movere potest immediate. » — Hec ille. — Item, de *Malo*, q. 16, art. 10, in solutione secundi, sic dicit: « Anima humana infimum gradum tenet in ordine substantiarum spiritualium; unde non habet virtutem movendi corpus, etiam localiter, nisi proportionatum sibi per hoc quod est vivificatum ab ipsa. » — Hec ille.

Dicitur secundo, quod, licet anima separata habeat in virtute sua intelligere et velle, quæ sunt forme perfectiores quam movere paleam vel aliud corpus extrinsecum, non tamen sequitur quod, si potest primum, possit secundum: quia primum et secundum non sunt ejusdem ordinis, nec æque proportionata vel convenientia nature ipsius anime, ut patet ex dictis. Unde, si consequentia illa valeret, sequeretur quod angelus posset causare sensationem, ex quo causat intellectionem, quæ est actus perfectior sensatione.

Ad tertium dicitur primo, quod, si argumentum valeret, concluderet quod anima rationalis, dum est in corpore, posset movere corpus motu volatus, et motu non organico, ex quo habet potentiam volativam eandem quam habebit post glorificationem corporis. Et multa alia falsa concluderet, sicut ostendit Petrus de Palude, 4. *Sentent.*, dist. 44, q. 4, art. 2.

Dicitur secundo, quod anima beata, post assumptionem corporis glorificati, non habebit novam potentiam motivam, nec virtutem motivam respectu corporis, quæ sit potentia vel virtus nature; habebit tamen novam potentiam vel virtutem gratiæ vel gloriæ. Unde Petrus, ubi supra, recitat dicta Scoti in hunc modum, in alio proposito, dicens: « Utrum autem corporibus beatis competat aliquis motus, quo moveatur corpus ab anima non organice, id est, non pars post partem, sicut nunc fit, sed totum simul et ex æquo, sicut nunc grave descendit deorsum et leve ascendit sursum, videtur quibusdam quod sic. Quod probant. Quia in anima est virtus movendi sic active, et in corpore est virtus passiva optime disposita ut moveatur. Ergo talis motus erit vel esse poterit in corporibus gloriosis. Consequentia patet: quia, posito sufficienti motivo, et mobili

(z) speciali. — spirituali Pr.

sufficienter disposito, sequitur motus, vel saltem potest sequi. Antecedens declaratur quantum ad duas partes ejus. Primo, quod in anima sit talis virtus motiva: quia inconveniens videtur quod anima separata non possit se movere ad ubi conveniens sibi; sed talis motus animæ separatae non fit organice; ergo in anima separata est virtus ad movendum non organice; nec istud repugnat suæ perfectioni, quia angeli, qui sunt perfectiores animabus separatis, moventur de loco ad locum, et non organice. Item, ex parte corporis, videtur esse conveniens dispositio ad talem motum: nam corpora beatorum, secundum omnem sui partem, nata sunt ab anima moveri, et non una pars mediante alia. » — Hæc Scotus. — Contra quod dicit Petrus: « Ista opinio videtur in se vera, licet sit falsa in ratione. Falsum enim videtur quod anima sit nata movere se ad omnem locum sibi convenientem; quia secundum naturam nullus locus est sibi conveniens aut disconveniens. Item, quod dicunt (x) nullam virtutem addi corpori et animæ, et tamen sic differenter movere, — est fictitium: quia idem manens idem, natum est agere et pati idem; unde, quod anima non variata quoad potentiam activam movendi, nec corpus quoad potentiam passivam, moveatur ab illa novo modo, non est probabile. » — Hæc Petrus. — Concordat sancto Thomæ, 4. *Sentent.*, dist. 44, q. 2, art. 3, q^{la} 1 (ad 2um), ubi sic dicit: « Post resurrectionem anima perfecte dominabitur corpori, tum propter perfectionem propriæ virtutis, tum propter habilitatem corporis gloriosi, ex redundantia gloriæ ab anima in ipsum. Ideo non erit aliquis labor in motu sanctorum. Et sic dici possunt corpora sanctorum agilia. » — Hæc ille. — Item, ibidem, in solutione quarti, sic dicit: « Sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diversæ dispositionis in figura et quantitate; ita Deus dabit corporibus sanctorum aliam dispositionem quam nunc habeant, non quidem in figura et quantitate, sed proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas. » — Hæc ille.

Dicitur tertio, quod ista consequentia non valet: Anima potest movere corpus sibi unitum non organice; igitur potest movere corpus separatum non organice. Cujus ratio patet ex dictis, et magis patebit ex post dicendis.

II. Ad argumenta Aureoli. — Ad primum Aureoli contra eandem conclusionem, dicitur quod per illud argumentum et confirmationem ejus probatur secunda conclusio, scilicet quod anima separata, virtute divina, potest movere corpora localiter. Sed ex hoc non habetur quod hoc possit sua naturali virtute. Ideo non militat contra primam conclusionem, quæ hoc negat.

Ad secundum dico primo, quod consequentia non valet. Nec similiter valet probatio: quia quod anima separata non possit movere corpora localiter, ponit opinio beati Thomæ, non solum propter hoc quod dicit arguens, quod omnis animæ potentia motiva secundum locum sit organica, vel quod anima nullum corpus vel partem animalis moveat immediate, sed solum mediante organo; sed hoc ponit propter aliud, quia scilicet non est nata immediate movere nisi corpus quod vivificat, ut patet ex supradictis. Sanctus Thomas enim concedit quod motus localis cordis est immediate ab anima, etiam sine potentia organica; motus autem aliorum membrorum est ab anima, mediante corde et ejus motu, et per potentiam motivam organicam, quæ est in corde primordialiter. Unde, in *Tractatu de Motu cordis*, sic dicit: « Quia omne quod movetur, necesse est habere motorem, dubitabile videtur quid moveat cor, et qualis sit motus ejus, etc. » Et, post multa, subdit: « Principium ergo hujus considerationis hinc oportet accipere, quia, ut dicit Aristoteles, 8. *Physicorum* (t. c. 27), quorumcumque principium motus in seipsis est, hæc natura dicitur moveri; unde animal quidem totum natura ipsum seipsum movet, corpus tamen ejus contingit natura et extra naturam moveri; differt enim secundum qualem motum (x) quod movetur eveniat, et ex quali elemento constet. Cum enim animal movetur deorsum, est quidem motus ejus naturalis et toti animali, et corpori, eo quod in corpore animalis elementum grave prædominatur. Cum autem animal movetur sursum, est quidem naturalis motus animalis, quia est a principio intrinseco ipsius, quod est anima; non tamen est naturalis corpori gravi; unde et magis fatigatur in hoc motu. Motus autem secundum locum in animalibus causatur ex appetitu et apprehensione sensitiva vel intellectiva, ut dicit Aristoteles, 3. *de Anima* (t. c. 44). In aliis quidem animalibus totus processus motus est naturalis: non enim agunt a proposito, sed a natura; naturaliter enim hirundo facit nidum, et aranea telam. Solius autem hominis est a proposito operari, et non a natura. Sed tamen cujuslibet operationis suæ principium naturale est. Quamvis enim conclusiones scientiarum speculativarum et practicarum non naturaliter sciatur, sed ratiocinando inveniatur, prima tamen principia indemonstrabilia sunt ei naturaliter nota; ex quibus ad alia scienda procedit. Similiter ex parte finis: quia appetere ultimum finem, qui est felicitas, est homini naturale, et fugere miseriam; sed appetere alia non est ei naturale, sed ex appetitu ultimi finis procedit in appetitum aliorum; sic enim est finis in appetibilibus ut principium indemonstrabile in intelligibilibus, ut dicitur, 2. *Physicorum* (t. c. 89). Sic ergo, cum

(x) verum. — Ad. Pr.

(x) motum. — modum Pr.

motus omnium aliorum membrorum causentur ex motu cordis, ut probat Aristoteles in libro *de Motu animalium* (cap. 6 et 8), motus quidem alii possunt esse voluntarii, sed primus motus, qui est cordis, est naturalis. Oportet autem (x) considerare quod motus sursum est naturalis igni (6), eo quod consequitur formam ejus; unde et generans, quod dat formam, est per se movens secundum locum. Sicut autem formam elementi consequitur aliquis motus naturalis, nihil prohibet et alias formas alios motus sequi naturales; videmus enim quod ferrum naturaliter movetur ad magnetem, qui tamen motus non est ei naturalis secundum naturam gravis et levis, sed secundum quod habet talem formam. Sic ergo et animal, inquantum habet talem formam, quæ est anima, nihil prohibet habere aliquem motum naturalem; et movens hunc motum, est quod dat formam. Dico autem motum naturalem animalis eum qui est cordis. Quia, ut dicit Aristoteles, libro *de Motu animalium* (cap. 7), *existimandum est constare animal quemadmodum civitatem bene legibus rectam. In civitate enim, quando semel stabilitus fuerit ordo, nihil opus est separato monarcha, quem oporteat esse ad singula eorum quæ sunt; sed quilibet facit quod ipsi ordinatum est, et fit hoc post hoc propter consuetudinem. In animalibus autem idem hoc propter naturam fit, et quia natum est unumquodque sic constitutorum (γ) facere proprium opus, ut nihil opus sit in unoquoque esse animam, scilicet inquantum est principium motus, sed in quodam principio corporis existente, alia quidem vivere, eo quod adnata (δ) sunt, facere autem proprium opus propter naturam.* Sic ergo motus cordis est naturalis, quasi consequens animam inquantum est forma talis corporis, et principaliter cordis. Et forte secundum hunc intellectum aliqui dixerunt motum cordis esse ab intelligentia, inquantum posuerunt animam ab intelligentia esse; sicut Aristoteles dicit motum gravium et levium esse a generante, inquantum dat formam, quæ est principium motus. Omnis autem proprietas et motus consequitur aliquam formam secundum conditionem illius; sicut formam nobilissimi elementi, puta ignis, consequitur motus ad locum nobilissimum, qui est sursum. Forma autem nobilissima in corporibus est anima, quæ maxime accedit ad similitudinem principii motus cœli. Unde et motus ipsam consequens simillimus est motui cœli: sicut enim est motus cordis in animali, sic motus cœli in mundo. Sed tamen necesse est motum cordis a motu cœli deficere, sicut et principiatum deficit a principio. Est autem motus

cœli circularis et continuus; et hoc competit ei inquantum est principium omnium motuum mundi; accessu enim et recessu suo corpus cœleste imponit rebus principium et finem essendi, et sua continuitate conservat ordinem in motibus qui fiunt semper. Motus autem cordis principium quidem est omnium motuum qui sunt in animali; unde Aristoteles dicit, 3. *de Partibus animalium* (cap. 4), quod *motus delectabilium et tristium, et totaliter omnis sensus, hinc incipientes videntur, scilicet in corde, et ad hoc terminari.* Unde ad hoc quod cor esset principium et finis omnium motuum, habet quemdam motum, non quidem circularem, sed similem circulari, compositum ex tractu et pulsu. Unde Aristoteles dicit, 3. *de Anima* (l. c. 55), quod *movens organicè est ubi est principium et finis idem; omnia autem tractu et pulsu moventur; propter quod oportet, sicut in circulo, manere aliquid, et hinc incipere motum.* Est etiam motus iste continuus durante vita animalis, nisi inquantum necesse est interciedere morulam mediam inter pulsum et tractum, eo quod deficiat a motu circulari. Per hoc ergo de facili solvuntur quæ in contrarium objici possunt. Neque enim dicimus motum cordis esse naturalem corpori inquantum est grave vel leve, sed inquantum est animatum anima tali; et duo motus qui videntur quasi contrarii, sunt quasi partes unius motus compositi ex utroque, inquantum deficit a simplicitate motus circularis; quem tamen imitatur, inquantum est ab eodem in idem; et sic non est inconveniens si quodammodo sit ad diversas partes, quia et motus circularis sic est. Nec oportet quod causetur ex apprehensione et appetitu, quamvis causetur ab anima sensitiva: non enim causatur ab anima sensitiva per operationem suam, sed inquantum est forma et natura talis corporis; motus autem progressivus animalis causatur per operationem sensus et appetitus; et, propter hoc, medici distinguunt operationes vitales ab operationibus animalibus, et dicunt quod (x) animalibus cessantibus remanent vitales (6) autem appellantur quæ motum cordis concomitantur; et hoc rationabiliter: *vivere enim viventibus est esse, ut dicitur, 2. de Anima* (l. c. 37); esse autem unicuique est a propria forma. Hoc autem differt inter animam et principium motus cœli: quod illud principium non movetur per se, nec per accidens; anima autem sensitiva, et si non movetur per se, movetur tamen per accidens; unde proveniunt in ea diversæ apprehensiones et affectiones. Unde motus cœli semper est uniformis; motus autem cordis variatur secundum diversas apprehensiones et affectiones animæ. Non enim affectiones animæ causantur ab alterationibus cordis, sed potius causant

(x) autem. — ergo Pr.

(6) igni. — ignis Pr.

(γ) unumquodque sic constitutorum. — sic unumquodque constantium Pr.

(δ) adnata. — adunata Pr.

(x) dicunt quod. — Om. Pr.

(6) vitales. — vitalia Pr.

eas. Unde in passionibus animae, utputa in ira, formale est quod est ex parte affectionis, scilicet quod sit appetitus vindictae; materiale autem est quod pertinet ad alterationem cordis, utpote quod sit accensio sanguinis circa cor. Non autem in rebus naturalibus forma est propter materiam, sed e converso, materia propter formam, ut probatur, 2. *Physicorum* (t. c. 26); sed in materia est dispositio ad formam. Non ergo propter hoc aliquis appetit vindictam quia sanguis accenditur circa cor, sed ex hoc aliquis est dispositus ad iram; irascitur autem ex appetitu vindictae. Quamvis autem (x) aliqua variatio accidat in motu cordis ex apprehensione diversa et affectione, non tamen ista variatio motus est voluntaria, sed involuntaria, quia non fit per imperium voluntatis. Dicit enim Aristoteles, in libro *de Motu animalium* (cap. 8), quod *multoties apparente* (y) *aliquo, non tamen jubente intellectu, moventur cor et pudenda*. Et hujus causam assignat: *Quoniam necesse est alterari naturali alteratione animalia; alteratis autem partibus, hæc quidem augeri, hæc autem decrementum* (z) *pati, ut jam moveantur et transmutentur permutationibus se invicem sequi natis* (z). *Causæ autem motuum cordis sunt caliditas et frigiditas, quæ de foris et intus sunt, existentes naturales, et præter rationem utique facti motus dictarum partium, id est, cordis et pudendi, alteratione incidente* (z) *fiunt. Intellectus autem et phantasia factiva passionum* (z) *afferunt*, ut concupiscentiæ et iræ, ex quibus cor calescit et infrigidatur. » — Hæc sanctus Thomas, *de Motu cordis*.

Ex quibus patet primo, quod aliquis motus cordis causatur ab anima immediate et non organice, scilicet motus cordis, et alii sibi necessario connexi. Secundo, quod omnis alius motus localis animalis, præter motum cordis, causatur ab anima organice, mediante corde, et spiritibus a corde procedentibus ad reliqua corporis membra. Tertio, quod anima per nullam potentiam motivam non organicam movet corpus, dum est corpori conjuncta: quia motus cordis non causatur per potentiam mediam inter animam et cor plus quam motus gravium et levium, sed sequitur animam ut est forma talis corporis; motus autem aliorum membrorum causatur per aliquam potentiam organicam, utputa mediante sensitiva potentia et appetitiva, quæ originantur in corde et capite, et per quamdam potentiam executivam, quæ est in nervis et musculis et hujusmodi partibus

(x) autem. — enim Pr.

(y) apparente. — appetente Pr.

(z) hæc quidem augeri, hæc autem decrementum. — hoc quidem augeri, hoc autem detrimentum Pr.

(z) transmutentur permutationibus se invicem sequi natis. — permulentur natis habere permutationem ad invicem Pr.

(z) alteratione incidente. — alterationes incidentes Pr.

(z) passionum. — passionem Pr.

corporis. Quarto, quod anima separata nullam naturalem potentiam habet ad movendum corpus ab ea non vivificatum immediate non organice, quia nullam talem habet in corpore sibi conjuncto.

Dicitur secundo principaliter, quod auctoritas Aristotelis in libro *de Motibus animalium* (cap. 6) non facit ad propositum. Conceditur enim quod nulla pars corporis animalis est immobilis; immo quilibet movetur ab anima; sed differenter, quia quædam movetur ab anima inquantum est ejus forma, scilicet cor, aliæ vero mediante potentia organica. Anima autem separata non informat aliquod corpus, nec habet potentiam organicam. Ideo non est simile de conjuncta et de separata.

Dicitur tertio, quod auctoritas Commentatoris, 8. *Physicorum* (com. 37), non valet ad propositum. Quia, cum dicit quod primum movens est anima, etc., ex hoc non habetur nisi quod primum principium et prima radix intrinseca motus animalis secundum locum est anima. Sed ex hoc non habetur quod sit principium proximum, loquendo de reliquis motibus præter motum cordis: quia, secundum eum et Aristotelem, 3. *de Anima* (t. c. 49), alii motus causantur per apprehensionem et appetitum de proximo, et, ut supra visum est, per motum cordis. De hoc motu qui fit per potentiam motivam organicam, sanctus Thomas, 1 p., q. 76, art. 4, in solutione secundi, sic dicit: « Anima non movet corpus per esse suum, secundum quod unitur corpori ut forma; sed per potentiam motivam, cujus actus præsupponit jam corpus effectum in actu per animam; ut sic anima secundum vim motivam sit pars movens, et corpus animatum sit pars mota. » — Hæc ille. — Item, q. 78, art. 1, in solutione quarti, sic dicit: « Quamvis sensus et appetitus sint principia motiva in animalibus perfectis, non tamen sensus et appetitus, inquantum hujusmodi, sufficiunt ad movendum, nisi superadderetur eis aliqua virtus alia: nam in immobilibus animalibus est sensus et appetitus, non tamen habent vim motivam. Hæc autem vis (z) motiva non solum est in sensu et appetitu ut imperante motum; sed etiam est in ipsis partibus corporis, ut sint habilia ad obediendum animæ moventi. Cujus signum est, quod quando membra removentur (z) a sua naturali dispositione, non obediunt appetitui ad motum. » — Hæc ille. — Ex quibus patet quod proximum movens animal est potentia sensitiva et appetitiva, licet primum movens sit anima ut præcedit potentias. Et similiter, quod anima non habet aliquam potentiam motivam non organicam. Et ulterius, quod nec anima nec sue potentiæ sufficiunt ad movendum corpus sibi unitum, nisi tale corpus sit debite qualificatum et dispositum ad exequendum imperium voluntatis.

(z) vis. — Om. Pr.

(z) removentur. — moventur Pr.

Ergo multo minus anima separata sufficit ad movendum corpus separatum, ubi deficiunt illa tria, scilicet apprehensio sensitiva, appetitus sensitivus ex parte animæ, et potentia executiva vel obedientialis ex parte corporis.

Dicitur quarto, quod in illo qui saltat, quelibet pars corporis movetur, et sola anima quiescit, sic quod anima non per se sed per accidens multum remote movetur. Cor vero animalis movetur per se ab anima motu vitali, qui constat ex tractu et pulsu; sed motu animali, qui per potentias apprehensivas et appetitivas exercetur, cor non per se movetur (2), immo tali motu movet omnia alia membra, et consequenter de per accidens movet seipsum, sicut movetur nauta movendo navem. Sic ergo patet quod, in tali motu saltus, anima non movet immediate aliquam partem corporis motu animali, sed immediate movet cor motu vitali, quo mediante, movet alia membra motu animali. Neutro autem illorum modorum potest movere corpus separatum. Et de predictis sanctus Thomas, *de Anima*, q. 9, in solutione sexti argumenti, sic dicit: « Animal dividitur in duas partes, quarum una est corpus mobile, et alia motor. Sed oportet intelligere quod anima movet corpus secundum apprehensionem et appetitum. Apprehensio autem et appetitus in homine duplex est: una quidem, que est anime tantum, non per organum corporale, que est partis intellectivæ; alia est conjuncti, et partis sensitivæ. Illa autem que est partis intellectivæ, non movet corpus nisi mediante ea que est partis sensitivæ: quia, cum motus sit circa aliquod singulare, apprehensio universalis, que est intellectus, non movet nisi mediante particulari, que (6) est sensus. Sic ergo homo vel animal, cum dividitur in partem moventem et partem motam, non est hæc divisio in solam animam et solum corpus, sed in unam partem corporis animalis et aliam; nam illa pars corporis animati, cujus operatio est apprehendere et appetere, movet totum corpus. Sed, si supponatur quod pars intellectiva immediate moveat, ita quod pars movens in homine sit anima tantum, adhuc remanebit responsio, secundum præhabita. Nam anima humana erit movens secundum id quod est supremum in ipsa, scilicet partem intellectivam; motum autem erit non materia prima tantum, sed materia prima secundum quod constituta est in esse corporali et vitali (7), non per aliam formam nisi per eandem animam. Unde non erit necessarium ponere formam substantialem mediam inter animam et materiam primam. Sed quia est in animali quidam motus qui non est per apprehensionem et appetitum, scilicet motus cordis, et etiam motus augmenti,

et motus alimenti diffusi per totum corpus, quod est etiam commune plantis, quantum ad hos motus dicendum quod, cum anima animali non solum det id quod est proprium sibi, sed etiam id quod est inferiorum formarum, sicut inferiores forme sunt principia naturalis motus in corporibus naturalibus; ita etiam anima in corpore animalis; unde Philosophus dicit in 2^a *de Anima* (l. c. 8), quod anima est natura talis corporis; et propter hoc operationes animæ distinguuntur in animales et naturales, ut ille dicantur animales que sunt ab anima secundum illud quod est proprium sibi, naturales autem que sunt ab anima secundum quod facit effectum inferiorum formarum naturalium. Secundum hoc ergo dicendum quod, sicut ignis per suam formam naturalem habet naturalem motum quo tendit sursum, ita aliqua pars corporis animati in qua primo invenitur motus qui non est per apprehensionem, habet hunc motum naturaliter per animam. Sicut enim ignis naturaliter movetur sursum, ita sanguis naturaliter movetur ad loca propria et determinata. Et similiter cor naturaliter movetur motu sibi proprio; licet ad hoc cooperetur resolutio spirituum facta ex sanguine, quibus cor dilatatur et constringitur, ut Aristoteles dicit, ubi agit de respiratione et aspiratione. Sic ergo prima pars in qua talis motus invenitur, non movet seipsam, sed movetur naturaliter, sicut ignis; sed ista pars movet alias; et sic totum animal est movens seipsum, cum una pars ejus sit movens, et alia mota. » — Hæc ille.

Ad tertium dicitur quod auctoritas Commentatoris ibidem allegata non procedit contra nos. Conceditur enim quod potentia secundum locum motiva communis est anime et substantiis separatis, communitate analogie vel generis multum remoti, non autem communitate specifica. Et ideo aliud objectum habet potentia motiva angeli, et aliud potentia motiva anime: angelus enim potest naturaliter movere corpus non ab eo vivificatum, non autem anima. De hoc sanctus Thomas, *de Malo*, q. 16, art. 10, sic dicit: « In actionibus virtutum activarum considerandus est ordo rerum. Qui non solum attenditur secundum naturas ipsarum, sed etiam secundum earum motus. Habent enim (2) ipsi motus quemdam ordinem ad invicem. Et hoc dupliciter. Uno modo, secundum propriam (6) rationem. Et, secundum hoc, motus localis ad alios motus duplicem habet comparisonem: uno modo, quia est primus motuum; alio modo, quia per motum localem minima variatio fit circa mobile; nam, cum per alios motus varietur aliquid quod est intrinsecum rei, puta quantitas, aut qualitas, aut etiam forma substantialis, per motum localem variatur corpus solum secundum aliquid extrinsecum, scilicet secun-

(2) *de per se.* — Ad. Pr.

(6) *quæ.* — qui Pr.

(7) *vitali.* — in tali Pr.

(2) *enim.* — etiam Pr.

(6) a verbo *ordinem* usque ad *propriam*, om. Pr.

sum locum. Et quantum ad utrumque, secundum praedicta, competit quod corpora moveantur a substantiis separatis motu locali immediatius quam aliis motibus. Primo quidem, quia posteriora perficiuntur mediantibus prioribus; unde et alii motus causantur a substantia spirituali mediante motu locali. Alio modo, quia effectus debiles possunt fieri immediate a remotiori agente; unde minima variatio corporalis, quae fit per motum localem; potest immediate fieri per substantiam spirituales (z), quasi per agens remotum; non autem aliqua major variatio, qualis est aliorum motuum. Alio modo consideratur ordo motuum secundum ordinem mobilium; sicut motus cœli est prior motu corporis elementaris. Et, secundum hoc, competit superioribus substantiis spiritualibus movere superius corpus: ita quod motor orbis Saturni non posset movere cœlum stellatum; nec motor ejus posset eum movere, si haberet plures stellas, ut dicitur in 2. *de Cœlo*. Sicut ergo superiores substantie spirituales movent superiora corpora cœlestia, ita etiam inferiores movere possunt localiter inferiora corpora, quales sunt demones: sive hoc habeant ex conditione naturae suae, secundum illos qui dicunt quod demones non fuerunt ex illis superioribus angelis, sed ex illis qui precipiuntur a Deo huic terrestri ordini secundum proportionem suae naturae; sive hoc etiam eis conveniat pro pena peccati, propter quam detrusi sunt a cœlestibus sedibus in hunc aerem, secundum Gregorium (32. *Moralium*), qui ponit aliquos de supremis angelis per peccatum cecidisse. — (Ad 2um). Anima autem humana infimum gradum tenet in ordine substantiarum spiritualium: unde non habet virtutem movendi corpus, etiam localiter, nisi proportionatum sibi per hoc quod est vivificatum ab ipsa. » — Hec ille. — Ex quibus patet quod, licet vis motiva sit communiter in angelis et in anima, tamen aliud objectum habet una quam alia. Ideoque non sequitur, si angelus, qui est substantia totaliter a materia separata, potest movere corpus ab eo non vivificatum, quod ideo consimiliter anima, cui natu-

rale est esse formam corporis, possit movere corpus non vivificatum ab ea.

Ad quartum dicitur quod non facit contra primam conclusionem, sed arguit pro secunda. Tales enim animarum apparitiones, ut supra (x) allegatum fuit, sunt inter divina miracula computande.

Ad quintum dicitur quod similitudo ibidem adducta non valet: quia, licet anima conveniat cum substantiis separatis in virtute motiva, non tamen oportet, nec sequitur quod illa convenientia sit secundum univocationem specificam, sed secundum convenientiam generis remoti vel alicujus analogi; et ideo non sequitur quod potentia motiva angeli et potentia motiva anime conjuncte vel separate habeant univocum objectum, sicut patet ex praedictis (ad tertium).

Ad argumentum principale pro questione (6), patet responsio ex dictis sancti Thomae superius recitatis (7).

Et haec de questione sufficiant. De qua benedictus in aeternum Deus. Ad cujus honorem, et Christiferae Mariae, et beatorum Dominici, Petri Martyris, et Thomae Doctoris, haec et praecedentes inchoatae et consummatae fuerunt. Haec puerilia scripta super 4. *Sententiarum* completa fuerunt anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, decimo octava die Februarii, Ruthenae, pontificatus Domini Eugenii IV anno primo. Quae omnia subjiciantur totali correctioni ejusdem Summi Pontificis, et Romanae Ecclesiae, necnon Generalis Concilii nunc sedentis Basileae (8).

(x) Cfr. ad primum Scoti.

(z) *questione*. — *conclusionem* Pr.

(7) Haec dicta D. Thomae desumuntur ex I p., q. 117, art. 4, ad 1um, et *de Malo*, q. 16, art. 10, ad 2um. Auctor ea refert supra, in responsione ad confirmationem secundi argumenti Scoti.

(8) *Liber quartus Defensionum theologiae divi doctoris Thomae de Aquino in 4 sententiarum editus per eximium veritatis scholae professorem Fratrem Johannem Capreoli tholosanum, Ordinis Praedicatorum, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, feliciter explicit. Impressus Venetiis per Octavianum Scotum Modoniensem, anno salutiferae Incarnationis MCCCCLXXXIV.* — Ad. Pr.